

MONROE E. PRICE:
A TELEVÍZIÓ,
A NYILVÁNOS SZFÉRA
ÉS A NEMZETI IDENTITÁS

A New York-i Yeshiva Egyetem professzorának könyve nem pusztán azért fontos, mert a médiaháború hazai túlélői először olvashatnak magyar nyelven napnyugati médiajogi monográfiát, hanem mert egy olyan elismert amerikai jogász munkáját vehetik kezükbe, aki nem a késsel-villával evésre akarja tanítani vadkeleti olvasóit, hanem akinek van fogalma a kelet-közép-európai médiaviszonyokról. Monroe Price ugyanis vette a fáradságot és személyesen is tanulmányozta térségünk országainak átalakulását, a törvényhozási próbálkozásokat. A könyv második része, mely *A vasfüggöny felhúzódik: a szólás felszabadítása az átalakuló társadalmakban* címet viseli, a szerzőnek a térség országaiban, köztük Magyarországon szerzett tapasztalatairól szól. Az eredeti, angol nyelvű kézirat lezárására még a hazai médiatörvény elfogadása előtt került sor, így Price csak a különböző törvényjavaslatokat és az Alkotmánybíróság döntéseit tudta értékelni. Az utóbbiakat nem is teljesen helyesen, hiszen úgy összegzi a médiavezetők kinevezésével, illetve felmentésével kapcsolatos alkotmánybírói állásfoglalásokat, hogy azokban a bírák a miniszterelnökkel szemben a köztársasági elnök javára döntöttek (216. oldal). De az vesse Price-ra az első követ – különösen azok közül, akik hozzá hasonlóan nem beszélik a nyelvet –, aki könnyedén eligazodott az alkotmánybíróknak a konkrét ügy eldöntésére nem hivatott, de álláspontjukat a politikai vitában mégis sugalmazó donnai szövegén. A szerző egyébként még egy helyen félreérti az Alkotmánybíróságot, mégpedig az úgynevezett gyűlöletbeszédrel kapcsolatban. Price ugyanis úgy értette a testületnek a közösség elleni izgatás büntetőjogi tényállásának alkotmányosságáról 1992-ben hozott határozatát, hogy abban a bírák megtagadták a sértő megnyilvánulások alkotmányos védelmének biztosítását (223. oldal). Pedig az Alkotmánybíróság a büntetőjogi védelmet csak a gyűlöletre uszításnak azokban az eseteiben találta alkotmányosnak, amikor az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága által is alkalmazott és magyar kollégáik döntésében is hivatkozott nyilvánvaló és közvetlen veszélyhelyzet (*clear and present danger*) esete áll elő. Ezzel szemben a gyalázkodó szavak büntetőjogi szankcionálását éppenséggel alkotmánysértőnek mondta ki a magyar testület, több nemzetközi szervezet haragját magára vonva a szólásszabadság túlságosan liberális felfogása miatt. Érdekes módon Price a vélemény szabadság indokolatlan korlá-

tozása miatt némileg igaztalanul marasztalja el az Emberi Jogok Európai Bíróságát is a *Jersild v. Dánia* ügyben (244. oldal), holott a strasbourgi bírák éppen azt állapították meg, hogy Dánia megsértette az Emberi jogok európai egyezményének a sajtó szabadságát garantáló 10. cikkelyét, midőn büntetőjogilag felelősségre vonták a koppenhágai rasszista skinheadeket meginterjúvoló televíziós riportert.

Külön érdekessége Price kritikájának – és ez jól jelzi a kifejezés szabadsága európai és amerikai felfogása közötti kontinensnyi távolságot –, hogy a könyv többi fejezetéből a szerzőnek az a felfogása olvasható ki, amely a többséginek mondható amerikai vélekedésnél nagyobb szerepet szán az államnak a média szabályozásában. Ebből az alapállásból kritizálja egyes kelet-közép-európai országok jogalkotóinak azt a külföldi hatásra keletkezett igényét, hogy az állami irányítás helyett az egyéni szabadság uralkodjon. De ugyanez az álláspont tükröződik a könyv egyik legfontosabb végkövetkeztetésében is, mely szerint a demokratikus folyamatok többé nem képesek a kormány intervenciója és támogatása nélkül működni. Ahogy arra a könyvhöz írott előszavában Molnár Péter is utal, állam és média viszonyának ilyen értelmezésével Price a modern amerikai jogfilozófusoknak abba a táborába tartozik, akik Ronald Dworkinnak és másoknak az állami beavatkozás minden formáját elutasító felfogásával szemben az állam aktív szerepét sürgetik a nyilvános szférában. Price könyvét megelőzően jelent meg az Egyesült Államokban Cass Sunstein monográfiája (*Democracy and the Problem of Free Speech*), amely először sürgette egy New Deal meghirdetését az állam részéről a szólásszabadság terén. Csakhogy – miként azt Sajó András az általa „a legkiválóbb ösztönös Habermas-követőnek” nevezett Sunstein könyvéről írott kritikájában (*Hírpirítás és sajtótisztesség. Világosság, 1995/3.*) helyesen megjegyzi – Amerikán kívül az állam nem semleges kiigazító, hanem irányító. Ezért óvatosabb az állami szerepvállalást illetően mind a német Jürgen Habermas, mind pedig a kelet-európai viszonyokat jól ismerő Monroe Price is, és tartják mindketten fontosnak, hogy a média – a bíróságokhoz hasonlóan – őrizze meg függetlenségét a politikai és társadalmi szereplőktől. A média szerkezetét pedig Price azért ítéli alapvető jelentőségűnek, mert felfogása szerint ez határozza meg a nyilvános szféra minőségét, ami viszont döntően befolyásolja a demokrácia működését.

(Magvető Könyvkiadó,
Budapest, 1998.
419 oldal, 1490 Ft.)

HUORANSZKI FERENC (SZERK.):
MODERN POLITIKAI
FILOZÓFIA

Ez év augusztusának utolsó napjaiban jelent meg az Osiris Kiadó és a Láthatatlan Kollégium Szemeszter címet viselő sorozatának keretében a Huoranszki Ferenc szerkesztette *Modern politikai filozófia* című szöveggyűjtemény. (A címadás nem a legyszerencsés, hiszen vitatható, mit tekintünk modernnek, a modern politikai filozófia születését példának okáért Leo Strauss is a XVI–XVII. századra datálja.)

A szerkesztő a kötetet bevezető tanulmányában egyfelől a politikai filozófia mint diszciplína körülírására vállalkozik, másfelől elhelyezi az egybegyűjtött tanulmányokat egy szűkebb kontextusban, John Rawls tavaly óta magyarul is olvasható, *Az igazságosság elmélete* (1971) című munkája körüli vitákban megszületett új politikai filozófiai diskurzus, az angolszász analitikus politikai filozófia keretében.

Meghatározása szerint a politikai filozófia alkalmazott etika, melynek „alapkérdése a politikai intézményrendszer elfogadásának normatív megalapozása”. Az analitikus politikai filozófia erre a kérdésre a formális-logikai rekonstrukció sajátos módszerével kíván válaszolni. A Russel, Frege és Moore nevéhez köthető új módszerrel vizsgált problémák azonban a régiek: mi legitimálja az államhatalmat, és mi alapján érezheti kötelességének az állampolgár az államhatalomnak való engedelmességet. A kötet bemutatja Rawls válaszát a fenti kérdésekre, valamint a válaszait ért kritikákat (Michael Sandel, Robert Nozick, Thomas Nagel), illetve a rokon kérdésekről gondolkodó politikai filozófusok írásait (Joseph Raz, R. P. Wolff, A. J. Simmons).

Hogy a szabadság és az egyenlőség olyan értékek, melyek együttélése logikailag nehezen kivitelezhető, hogy egyikhez csak a másik rovására közelíthetünk, már Hume és Kant számára is az alapvető problémák egyike volt. A kérdés napjainkban úgy merül fel, hogy joga van-e az államnak beavatkozni a magántulajdonon alapuló piacgazdaság folyamataiba. A kötet e tekintetben szembeállítható szerzői Rawls és Nozick, mindkettejük „főművéből” (a már említett *Az igazságosság elmélete*, illetve a magyarul még nem hozzáférhető *Anarchy, State and Utopia*) egy-egy fejezet olvasható a válogatásban.

Míg Nozick nem tartja megengedhetőnek az egyenlősíteni akaró állami intervenciót, illetve tévesnek tartja azt a felfogást, miszerint a társadalmi javak egyenlőtlen eloszlásából az adott társadalom igazságtalan volta következne, addig Rawls a szabadság prioritása kanti tételének fenntartása mellett

megengedi a társadalmi egyenlőtlenségek állami átalakítását, ha bizonyos további feltételek teljesülnek. Nozick azt a locke-iánus nézetet teszi meg elmélete alapjává, amely a személyhez tapadó jogok prioritását, preegzisztens voltát hangsúlyozza az állami szerveződéshez képest, s csak egy minimális állam létét tartja elfogadhatónak. A minimális államot az igazságosságnak egy pusztán történeti jellegű felfogása szabályozza, amely *en principe* nem kíván belenyúlni a spontán kialakult birtokrész-szerkezetbe, csak igazságtalanul végbement tulajdonszerzés, illetve -átruházás esetén.

A kötet Michael Sandeltől is tartalmaz egy tanulmányt, mely a rawlsi koncepció alapjául szolgáló antropológiai felfogást teszi bírálat tárgyává. Hogyan képes az eredeti helyzetben döntést hozni az esetleges tulajdonságaitól, partikuláris céljaitól megszabadított tehermentes én, avagy kantianusan szólva, hogyan tud önmagának törvényt adni a transzcendentális szubjektum? Ha minden motivációt felfüggesztünk, mi marad a választás alapjául, mint a pusztá önkényesség? Ha pedig így van, lehet-e érvényesnek tekinteni a tudatlanság fátyla mögött megkötött szerződést?

Thomas Nagel kifogása az eredeti helyzettel szemben, hogy a tudatlanság fátyla nem egy semleges elveken nyugvó választást takar, hanem a priori magában foglalja a liberalizmus előfeltevéseit. A kötetben szereplő tanulmánya az egyenlőség fogalmát elemzi.

A Rawls által írott zárótanulmány a méltányosságként értett igazságosság [*justice as fairness*] metafizikai előfeltevések iránti kritikus, sőt elutasító álláspontját teszi egyértelművé: nem az egyedül üdvözítő, igaz elmélet jogát vindikálja magának; a tartalmi kritériumok helyett formális, procedurális feltételeket állít az igazságosság elfogadandó elvei elé. A metafizikai igazságok száműzése a politikai filozófiából szerinte a tolerancia alapvető liberális értékével és az állam semlegességével is összhangban áll.

A kötet ízelítőt ad a Rawls-kötet körül kibontakozott, lassan könyvtárnyi irodalomból, akár a korábban Ludassy Mária szerkesztésében napvilágot látott kétkötetes *Az angolszász liberalizmus klasszikusai* című válogatás folytatásának is tekinthető, de a Leo Strauss és tanítványai által írott szintén kétkötetes *A politikai filozófia története* című munkában nem szereplő szerzők megismerésére is alkalmas.

(Osiris Kiadó – Láthatatlan Kollégium,
Budapest, 1998.
197 oldal, 1450 Ft.)

ÁDÁM ANTAL:
ALKOTMÁNYI ÉRTÉKEK ÉS
ALKOTMÁNYBÍRÁSKODÁS

Hivatalban levő alkotmánybírótól Magyarországon az alkotmánybíráskodás elméletét és gyakorlatát átfogó mű még nem jelent meg, éppen ezért Ádám Antal *Alkotmányi értékek és alkotmánybíráskodás* című könyve a téma iránt érdeklődő nagyközönségnek éppúgy érdekes lehet, mint a közjoggal foglalkozó szakmabeliek számára.

A könyv első felében magát a jogállamot igyekszik a kortárs gondolkodáson belül értelmezni a szerző, majd az alkotmányi értékek viszonyát vizsgálja a jogállamhoz, itt még elsősorban teoretikus szinten mozogva. Ádám Antal ekkor foglalkozik legközvetlenebbül – az alkotmány funkciójának különböző német felfogásait ismertetve – az Alkotmánybíróság önértelmezésével. Eszerint a kötet szerzőjéhez sem az aktivista (az ő szóhasználatában integrációs), sem a jogpozitivisták alkotmányértelmezés nem áll közel; hanem kikerülve a feloldhatatlannak látszó ellentétet, az alkotmányos életben felmerülő problémákat toposzokká rendezve azok megoldására törekszik – bár e megoldás során a meghaladni vélt ellentét valószínűleg visszaköszön.

A könyv második fele az egyetemi oktatás hasznos segédkönyve lehet, hiszen a talán legfontosabb alapjogokat, az azokat védő nemzeti alkotmánybíróságokat és a nemzetek feletti szervezeteket áttekintve, ha teljes képet nem is, fogódzót mindenképpen találhat a témában való további elmélyüléshez az olvasó. Ezen elmélyülést azonban nehezíti, hogy bár az Osiris Kiadó által gondozott könyvről van szó, a – főként az alapjogi fejezeteknél gazdag – jegyzetapparátus, talán terjedelmi okokból, áttekinthetetlenre sikeredett.

(*Osiris Kiadó, Budapest, 1998.*
217 oldal, 1680 Ft.)

KIRÁLY MIKLÓS:
A DISZKRIMINÁCIÓ TILALMA
AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG
JOGGYAKORLATÁBAN

Vajon munkavállalónak tekinthető-e egy vallási közösség tagja? Összhangban volt-e a „vásárolj ír árut” mozgalom a Közös Piac eszményével? Jogosult-e állami kártalanításra az az angol polgár, akit a párizsi metrón ismeretlen tettesek bántalmaztak? Megtiltható-e a dijoni likőr forgalmazása Németországban, az ital túlságosan kicsi alkoholtartalmára hivatkozva?

Ilyen és hasonló kérdésekre kellett választ találnia az elmúlt évtizedek során az Európai Közösségek Bíróságának, amihez az integráció jogszabályainak találekony értelmezésére, nemegyszer alkotó és merész továbbfejlesztésére volt szükség.

Király Miklós könyve e jogászkaland követésére invitálja az olvasót, amikor bemutatja az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad áramlására vonatkozó közösségi joganyagot, az Európai Bíróság működését és kapcsolódó joggyakorlatát. A szerző elsősorban a diszkrimináció tilalmának érvényesülését ábrázolja az említett négy gazdasági szabadság területén, emellett ismételtén kitér a közösségi jog általánosabb kérdéseinek elemzésére is, így mindenki haszonnal forgathatja munkáját, aki érdeklődik az európai integráció jogi kérdései iránt.

(*Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998.*
255 oldal, 1450 Ft.)

SZIKINGER ISTVÁN:
RENDŐRSÉG
A DEMOKRATIKUS JOGÁLLAMBAN

„Munkámban a rendőrségre vonatkozó szabályozás újragondolását kívántam néhány kérdés bemutatása és tárgyalása révén segíteni. Nem szorul mélyebb indoklásra, hogy az intézmény helyzetének meghatározó jelentősége van a közhatalom közbiztonsági szerepvállalásában, és az általa vallott értékeknek a társadalomhoz való továbbításában. Ugyanakkor le kell számolni a rendőrség és a tág értelemben vett közbiztonság erős érdemi kölcsönhatását feltételező illúzióval. Semmiféle bizonyíték nincs a rendőri létszám, a testület technikai ellátottsága és a biztonsági helyzet ismert és alkalmazott mérőszámai között kimutatható és kezelhető összefüggés létezésére. Másrészt a rendőrségi struktúra és a közhatalom egészében elfoglalt hely világszerte elsősorban az államfelfogás és a konkrét történeti szervezetfejlődés következménye, nem pedig a közbiztonság kihívásaira adott válasz” – többek között e szavakkal foglalta össze a szerző új kötetének legfontosabb megállapításait a könyv bemutatóján.

Szikinger István a rendőrség alkotmányos helyének, a rendőrség és az emberi jogok kapcsolatának kérdéseivel foglalkozó legismertebb és legelismertebb hazai kutató. A közelmúltban megjelent kötetben az Alkotmány- és Jogpolitikai Intézetben általa vezetett *Rendőrség a poszttotalitárius államban* című projekt eredményeit, fontosabb megállapításait és következtetéseit tárja az olvasó elé. A mű első fejezetében áttekintést ad a rendőrség és a társadalom viszo-

nyának problémáiról, kitér a közvélemény szerepére és a kisebbségekhez való viszony kérdéseire. Következtetése szerint a rendőri munka sajátosságai, mint például az erőszak alkalmazása, külön jogi garanciák kidolgozását teszik szükségessé. A második fejezet a külföldi rendőrségek főbb modelljeit mutatja be. Szikinger István véleménye szerint nincs kimutatható összefüggés az egyes szervezeti megoldások választása és az adott országok közbiztonsági helyzete között. A magyar rendvédelmi szervek és a rájuk vonatkozó szabályozás kérdéseit vizsgáló harmadik fejezet azzal a következtetéssel zárul, hogy a múlt század végétől kezdve egyre inkább előtérbe került a centralizáció és a társadalmi kérdések rendészeti kezelése. A negyedik fejezet a rendvédelmi alapfogalmakat elemzi, az ötödik pedig a demokrácia és az erőszak kölcsönhatását vizsgálja. A szerző szerint a demokrácia megszilárdulásával az erőszakszervezetek szerepének háttérbe kellene szorulnia, egyelőre azonban Magyarországon ennek éppen az ellenkezője történik. A kötet záró fejezete néhány ajánlást tesz a rendvédelmi és kriminálpolitikai koncepció kidolgozásához.

A rendőrség a demokratikus jogállamban című kötet egyrészt a téma kiváló monográfiája és kézikönyve egyszerre, köszönhetően az irodalmi források alapos feldolgozásának és dokumentálásának, a didaktikus szerkezetnek és a hasznos név- és tárgymutatóknak. A kötet másrészt élvezetes olvasmány, amely nem a sokat kárhoztatott, és alig követhető jogászai szaknyelven íródott, hanem a szerzőtől korábbi tanulmányaiiban, publicisztikáiban megszokott könnyed stílusban. Ha a téma nem zárná ki, akár jó szórakozást is kívánhatnánk a könyv olvasásához.

(Sík Kiadó, Budapest, 1998.
181 oldal, 990 Ft.)

POLICE IN TRANSITION

Változtak-e, miben változtak, milyenek ma a volt kommunista országok rendőrségei? Ezekre a kérdésekre keresi a választ *A rendőrség az átmenet korszakában* elnevezésű, kilenc országra kiterjedő összehasonlító vizsgálat, amelynek kezdeményezője és szervezője a Magyar Helsinki Bizottság. A vizsgálatok eddigi eredményeit a bizottság most egy angol nyelvű CD-n mutatja be.

Az összehasonlító munka elvégzését a Lengyel Helsinki Alapítvány, a Cseh, a Román és a Bolgár Helsinki Bizottság, a szlovák Charta 77 elnevezésű jogvédő szervezet, valamint a Helsinki Bizottságok bécsi székhelyű koordináló szervezete, az Emberi Jogok Nemzetközi Helsinki Szövetsége határozta el. A

kooperáció gyakorlati megszervezését az „ötletgazda”, a Magyar Helsinki Bizottság vállalta. A különböző országok rendőrségi jogszabályainak és rendőri gyakorlatának összehasonlításához szükséges egységes szempontokat a Szikinger István által összeállított kérdőívek biztosították. A CD szerkesztését, egységesítését Benke Miklós végezte el.

Az összehasonlításban hét volt szocialista ország: Bulgária, a Cseh Köztársaság, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság, Lengyelország, Magyarország, Románia és Szlovákia szerepel, a „kontrollesoport” szerepét az Európai Unió két országa: Anglia és Wales, valamint a Német Szövetségi Köztársaság játssza.

A CD hat fejezetből álló országriportokat tartalmaz. Az első fejezet a rendőrség feladatkörét vizsgálja, a második az egyes államok rendőrségeinek létszámával, költségvetésével foglalkozik, a harmadik pedig a szervezeti és irányítási, valamint a nyilvánossággal kapcsolatos problémákat firtatja. Külön fejezet ad választ – többek között – arra, hogy az egyes országokban milyen esetben foszthatja meg a rendőr az állampolgárt személyes szabadságától, melyek a fizikai erőszak alkalmazásának feltételei, mikor használhat a rendőr löfegyvert, szüksége van-e a rendőrnek indokra, hogy az utcán valakit igazoltasson, van-e a rendőrségnek lehetősége a tömeges igazoltatásra. Ezek mellett a kiadvány foglalkozik a rendőri munka értékelésének kérdéseivel is, valamint az utolsó fejezetben azzal, hogy milyen segítséget, milyen tanácsokat kapott a rendőrség a hagyományos demokráciáktól, azok rendőrségeitől, és milyen együttműködési megállapodások jöttek létre más országok rendőrségeivel.

A CD-n jelentős mennyiségű jogi szöveg is olvasható. A magyar fejezet a rendőrségi törvényen kívül tartalmazza a szolgálati törvény általános és a rendőri szolgálatra vonatkozó különös részét, a rendőrség Szolgálati Szabályzatát, a rendőrségi nyomozásra és a rendőrségi fogdákra vonatkozó rendeleteket, továbbá az alkotmánynak és az önkormányzati törvénynek a rendőrségre vonatkozó szakaszait is. A bolgár törvények közül a belügyi törvény, a román törvények közül a rendőrség szervezetére és működésére vonatkozó törvény, valamint a löfegyverek használatáról szóló törvény olvasható a CD-n. A cseh fejezet a rendőrségi törvényen kívül az önkormányzatoknak a rendőrséggel kapcsolatos jogosítványait, és a helyi rendőrségekre vonatkozó szabályokat tartalmazó rendeleteket is bemutatja. (A német és az angol fejezet nem tartalmaz jogszabályszovegeket, egyrészt azért, mert a Német Szövetségi Köztársaságnak nincs egységes rendőrségi törvénye, minden tartomány a saját jogszabályai alapján működteti a rendőrségeket, másrészt azért, mert Nagy-Britanniában a törvény-

szövegeket is copy right védi, teljes szövegük sokszorosítása tilos.)

Az összehasonlító vizsgálat során keletkezett műhelytanulmányok is olvashatók a CD-n, így például Thomas Feltes-nek, a Baden-Württemberg-i rendőradadémia rektorának az írása arról, hogy kialakítható-e nemzetközi sztenderdek a rendőrök magatartására vonatkozóan, valamint Alan Wright-nak, a University Southampton professzorának az elemzése arról, hogy mennyiben szükséges, hogy a rendőrség egyes egységei katonai jelleggel működjenek.

A kérdőívekre adott válaszok összességükben a kelet-közép-európai országok rendőrségei *kézikönyvének* is tekinthetők: a CD használója a lemez keresőrendszere segítségével pillanatok alatt hozzájuthat a megfelelő adatokhoz, akár az angol rendőrség irányítási rendszerére, az igazoltatás lengyel, német vagy szlovák szabályaira, avagy a magyar rendőr jogállására vonatkozóan van szüksége adatokra. Az információk pontosságát és objektivitását a jogszabályszevegek garantálják.

A CD-n olvasható országbeszámolók világossá teszik, hogy a volt kommunista országok rendőrségi joganyaga és gyakorlata között mára jelentős különbségek alakultak ki. Általános viszont valamennyi rendőrség törekvése feladatai és jogosítványai további bővítésére. A térség kormányai – függetlenül attól, hogy konzervatív, liberális vagy baloldali kormányok vannak-e hatalmon – a rendőrség felelős irányítójaként alig kéri számon a rendőrségen a szervezet emberi jogi teljesítményét. A politikai retorika mind a sajtóban, mind pedig a politikusi nyilatkozatokban inkább a kemény, a közbiztonság érdekében minden eszközt felhasználó rendőrség eszméjét támogatja, a kormányok és a törvényhozók pedig az eredménytelenségre a jogosítványok bővítésével, a jogsértések elnézésével és a költségvetési támogatások növelésével válaszolnak.

Az összehasonlító munka azt is megmutatja, hogy a nyugat-európai jogszabályok – bár jóval több garanciális elemet tartalmaznak, mint kelet-közép-európai megfelelőik – korántsem zárják ki a szabadságjogok indokolatlan korlátozását. A rendpárti retorika Nyugat-Európában is erőteljes. Valószínűleg nemcsak a bűnözés növekedése, hanem a hidegháború vége, a

bipoláris világrendszer összeomlása is hozzájárult ahhoz, hogy a rendvédelmi és bűnüldöző tevékenységet egyre inkább a bűnözés elleni háborúként, magát a bűnözést Nyugaton és Keleten egyaránt a XXI. század nagy kihívásaként írják le. A létező politikai-ideológiai ellenség megszűntével a feladatukat kereső titkosszolgálatoknak, a titkosszolgálatok eszköztárát mindinkább felhasználni kívánó rendőrségeknek új ellenségképre van szükségük, olyan ellenségképre, amely nem kevésbé félelmetes, mint a bolszevizmus, és amely az állampolgárok számára megindokolja, hogy szabadságjogaikat korlátozzák.

Kelet-Közép-Európában a rendőrségi jogok kiterjesztésének szószólói szívesen hivatkoznak arra, hogy bizonyos szabadságjogokat Nyugaton is korlátoznak. Csak három dologról feledkeznek meg. Egyrészt arról, hogy Nyugat-Európában jóval több garancia védi az emberi jogokat, mint Keleten: itt a korlátozás a sokból vesz el valamennyit, míg a volt kommunista országokban a kevésből lesz még kevesebb. Németországban, Ausztriában jelentős mértékben megszigorították a menedékkérők befogadásának feltételeit, az évente menekültként elismertek száma mégis nagyságrendekkel nagyobb jelenleg is, mint bármelyik kelet-közép-európai országban. Másrészt a tendenciák Nyugaton sokfélék. Franciaország is fellép a külföldiek beözönlése ellen, ugyanakkor a közelmúltban a konzervatív ellenzék erőteljes ellenállása ellenére jelentős mértékben liberalizálták az állampolgársági törvényt. Végül pedig Nyugaton mindenütt hatalmas, a törvényhozást is befolyásoló viták zajlanak a jogkorlátozás szükségességéről, alkotmányosságáról.

A rendőrség az átmenet korszakában elnevezésű nemzetközi összehasonlító vizsgálat résztvevőinek célja és reménye: munkájuk hozzájárul ahhoz, hogy oldódjon a közöny, véget érjen az érdektelenség a rend kontra szabadság dilemmája (vagy ál-dilemmája) körül országainkban, és a kilenc-tíz éve létrejött fiatal jogállamokban is kialakuljon végre a szakmai és politikai vita.

(A CD megrendelhető a Magyar Helsinki Bizottságtól.

*Cím: 1085 Budapest, József krt. 34. Tel.: 334-4575
Ára: 2900 Ft, vagy 14 USD.)*